

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 1383/2021
08.09.2022. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Марине Милановић, председника већа, Весне Станковић и Јелене Ивановић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Ивана Петровић, адвокат из ..., против тужене Републике Србије, Министарство правде, коју заступа Државно правобранилаштво – Одељење у Нишу, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиоца, изјављеној против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж 3098/2020 од 23.12.2020. године, у седници већа одржаној дана 08.09.2022. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужиоца, изјављена против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж 3098/2020 од 23.12.2020. године.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Нишу П 927/2019 од 05.11.2020. године, првим ставом изреке, делимично је усвојен тужбени захтев тужиоца и обавезана тужена да тужиоцу на име накнаде нематеријалне штете због душевних болова насталих неоснованим лишењем слободе, исплати износ од 4.000.000,00 динара са законском затезном каматом од 05.11.2020. године до исплате, док је у преосталом делу до траженог износа од 10.600.000,00 динара са законском затезном каматом од дана подношења тужбе до исплате, тужбени захтев одбијен као неоснован. Другим ставом изреке, обавезана је тужена да тужиоцу на име трошкова парничног поступка исплати износ од 254.850,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Нишу Гж 3098/2020 од 23.12.2020. године, одбијене су жалбе тужиоца и тужене и првостепена пресуда потврђена.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужилац је благовремено изјавио ревизију због погрешне примене материјалног права.

Испитујући правилност другостепене одлуке у смислу члана 408. Закона о парничном поступку – ЗПП („Службени гласник РС“ број 72/11, 49/2013-УС, 74/2013-УС, 55/14, 87/18 и 18/20), Врховни касациони суд је нашао да је ревизија тужиоца неоснована.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је правноснажном пресудом Вишег суда у Нишу К 109/2012 од 15.01.2018. године ослобођен оптужбе да је извршио кривично дело тешко убиство у покушају као саизвршилац из члана 114. став 1. тачка 11) Кривичног законика и одбијена је оптужба против тужиоца за кривично дело недозвољено држање ватреног оружја из члана 348. став 1. Кривичног законика. Тужилац је лишен слободе 03.06.2008. године када се сам јавио државним органима након критичног догађаја, и у притвору био почев од 03.06.2008. године до 28.04.2011. године, када му је притвор укинут, укупно 1.060 дана. Тужилац је у време притварања имао 23 године, никада није осуђиван и није кривично гођен. Тужиоца је околина осуђивала и данас га осуђује, девојка га је оставила и није ожењен, а у време лишења слободе био је на другој години Више ... школе, коју није завршио. Тужилац се бави израдом столарије, а послове добија само тамо где не знају да је био у притвору. Оценом налаза и мишљења судског вештака психијатра, тужилац је због притварања трпео страх интензитета и трајања ближе наведеног у датом налазу. Код тужиоца постоји измена личности – Ф 62.0, која дијагноза представља душевне болове на граници средњег и лаког степена изражености, а код тужиоца је животна активност умањена 15 – 20%.

Код тако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су делимично усвојили тужбени захтев применом члана 556. став 1. тачка 1. ЗКП (важећим у време трајања притвора), у вези са чланом 584. став 1. тачка 1. и члана 589. Законика о кривичном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11 ... 55/14) (важећим у време пресуђења) и члана 155. и 200. Закона о облигационим односима и обавезали тужену да тужиоцу накнаде нематеријалну штету због неоснованог лишења слободе, у износу од 4.000.000,00 динара, док је до траженог износа од 10.600.000,00 динара тужбени захтев одбијен као превисоко одмерен.

По оцени Врховног касационог суда, на овако утврђено чињенично стање правилно су нижестепени судови применили материјално право из члана 200. ЗОО правилно ценећи све околности конкретног случаја када су обавезали тужену да тужиоцу на име тражене нематеријалне штете исплати износ од 4.000.000,00 динара, док су у преосталом делу тужбени захтев одбили као превисоко постављен.

Одредбом члана 200. став 1. Закона о облигационим односима прописано је да ће за претрпљене физичке болове, за претрпљене душевне болове због умањења животне активности, наружености, повреде угледа, части, слободе или права личности, смрти блиског лица као и за страх суд, ако нађе да околности случаја, а нарочито јачина болова и страха и њихово трајање то оправдава, досудити правичну новчану накнаду, независно од накнаде материјалне штете као и у њеном одсуству. Према ставу 2. истог члана, приликом одлучивања о захтеву за накнаду нематеријалне штете, као и о висини њене накнаде, суд ће водити рачуна о значају повређеног добра и циљу коме служи та накнада, али и о томе да се њоме не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом.

Накнада нематеријалне штете представља сатисфакцију (задовољење) којом се ублажавају поремећаји у духовној (психичкој) сфери оштећеног. Она није цена бола

који се трпи и не представља супституцију имовинских вредности уместо личних добара. Против тужиоца се водио кривични поступак који се показао неоснованим. Такав поступак, а нарочито лоши притворски услови, околност да је тужилац напустио студије, да га је девојка оставила, пореметили су мир и његову психичку равнотежу, повредили част, углед и достојанство што све узрокује интензивне и дуготрајне душевне болове. Новцем као општим мерилом вредности оштећеном се омогућује да прибави себи извесну пријатност, радост, уживање или неко задовољство у најширем смислу речи, тако да се у његов психички живот унесе један позитиван и активан елемент насупрот болу који трпи. Та новчана свота у циљу обештећења зависи од више фактора и свих околности случаја. За ове видове штете међу најрелевантније факторе спада време боравка у притвору; услови боравка и хуманост затворских услова; понашање стражара и затворског особља; nanoшење вербалних и реалних увреда и тортуре; недостатак радног ангажовања; али то нису једине околности које се морају узети у обзир. На висину накнаде за овај вид нематеријалне штете утичу и врста кривичног дела које је било предмет истраге, натписи у штампи, радиотелевизији и опште интересовање јавности о суђењу, коришћење средстава рехабилитације и чињеница да ли је оштећени захтевао објављивање пресуде на основу саопштења после неоправданог притвора; животно доба лица које је неосновано лишено слободе и његово породично стање; занимање, друштвена активност, ранији непорочни живот, ранија неосуђиваност; смањени изгледи за напредовање у служби; органичења у обављању политичких и друштвених функција; омаловажавање и неприхватање у месту пребивалишта и радној средини и друге околности.

Имајући у виду све околности конкретног случаја, а нарочито чињеницу да правична накнада нематеријалне штете не представља репарацију, већ сатисфакцију ради успостављања психичке и емоционалне равнотеже која је постојала пре штете, да тужилац није користио могућност задовољења по члану 199. ЗОО, Врховни касациони суд сматра да је правилно првостепени суд одмерио правичну новчану накнаду у конкретном случају за овај јединствени вид штете. Код наведеног су ревизијски наводи тужиоца којима се оспорава висина накнаде у досуђеном износу неосновани.

Наиме, истакнуте чињенице и правна природа накнаде неимовинске штете (морална сатисфакција), околност да она нема казни карактер, да зависи од економског стања друштва (државе) у коме се досуђује и да поступак државних органа – вођење и окончање кривичног поступка, и притварање није био незаконит (постојала је основана сумња), све заједно представљају околности због којих Врховни касациони суд сматра да је правична новчана накнада за овај вид штете у износу који су правилно нашли и нижестепени судови. Из свих истакнутих разлога досуђивање накнаде у висини која је тражена било би у супротности са значајем повређених добара и циљу коме та накнада служи а поговарало би тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом (члан 200. став 2. ЗОО), због чега је правилно тужбени захтев делимично одбијен као неоснован.

Супротно ревизијским наводима тужиоца, при одлучивању, нижестепени судови су при одмеравању висине тражене нематеријалне штете, ценили све околности и наведене критеријуме од којих иста зависи, па су правилно применили материјално право и одлучили као у изреци, а за своју одлуку дали су разлоге које прихвата и овај суд. Код свега наведеног, дужина трајања притвора који се показао неоправданим (1.060 дана), не представља једини критеријум за одмеравање правичне накнаде, како је то напред наведено. Наиме, број проведених дана у неоснованом притвору је веома

важна околност, али не и једина. Стога су супротни ревизијски наводи којима се указује на погрешну примену материјалног права у овом делу, оцењени као неосновани.

Неосновано се ревизијом указује и на погрешну примену материјалног права указивањем да је законску затезну камату на досуђени износ нематеријалне штете требало досудити од подношења тужбе, а не од пресуђења. Ово због тога што, затезна камата на правичну новчану накнаду нематеријалне штете тече од дана доношења првостепене пресуде којом је накнада одређена. Наиме, нематеријална штета због своје природе се уопште не може репарирати – ни приликом штетног догађаја, па ни касније – нематеријална штета остаје, само се њени учинци могу смањити одговарајућим обликом санкције, обично новчаном накнадом као сатисфакцијом, чији обим као новчане обавезе у смислу члана 394. ЗОО, може бити познат тек онда кад је на правно обавезујући начин изражен у новцу, а то никада не може да буде већ приликом настанка саме штете. Правична новчана накнада за нематеријалну штету приликом проузроковања штете још не представља новчану обавезу као главницу (члан 277. ЗОО) изражену бројем новчаних јединица, због чега ни затезна камата сходно наведеној одредби ЗОО не може да тече док тај број новчаних јединица још није одређен. Тај број новчаних јединица је одређен тек пресудом, односно новчана накнада се одређује према приликама у време закључивања главне расправе. Због свега наведеног, супротно наводима ревизије тек од пресуде првостепеног суда затезна камата почиње да тече јер су у том тренутку испуњени сви услови за ту последицу дужникове доцње.

Осталим ревизијским наводима се оспорава утврђено чињенично стање, који не могу бити дозвољен ревизијски разлог у смислу члана 407. став 2. ЗПП.

Из изнетих разлога, а применом члана 414. став 1. ЗПП, Врховни касациони суд је одлучио као у изреци.

**Председник већа – судија
Марина Милановић, с.р.**

**За тачност отправка
управитељ писарнице
Марина Антонић**